

ARTHUR SCHOPENHAUER: CONCEPTUL PERSONALITĂȚII. FORMULA FERICIRII

Autor : Alina GONCEAR

Coordonator științific: conf. univ. Mihai BRAGA

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: Trăind în secolul XXI , supranumit “secolul tehnologiilor informaționale“, considerăm a vieții într-o lume de un înalt nivel de dezvoltare și într-o societate prosperă, în care zi de zi se produc schimbări , și care credem că duc doar la beneficii, de exemplu: apariția a multor dispozitive tehnice și softuri ce ne ușurează viața. De fapt, intrând în esențe și meditănd profund asupra direcției dezvoltării noastre umane putem ajunge la astfel de întrebări: Ne ducem spre progres sau regres? Sau poate fi considerat progresul nostru cu adevărat astfel? Problema principală constă în faptul că ne concentrăm prea mult la lucruri materiale, vizibile , sesizabile, și uităm de propria noastră personalitate, tindem spre modernizare tehnologică și neglijăm starea lumii noastre interioare. Cine suntem noi? Ce ne face diferiți de alții? Cum atingem fericirea? Raspunsurile la interogările date nu par a fi dificile la suprafață, însă în esența acestora poate pătrunde doar gândirea filosofică.

Cuvinte-cheie: personalitate, fericire, înțelepciune, calități, viață, fundament, dezvoltare, bogăție.

Unul din marii filosofi care a analizat personalitatea umană a fost germanul Arthur Schopenhauer (1788 – 1860) , cunoscut - mai ales - prin teoria sa asupra primatului „voinței” în sfera comportamentului uman. Idealist în toată puterea cuvântului, acesta nu găsește altă fericire omenească decât în contemplarea artelor frumoase și altă menire etică decât în cea mai desăvârșită abnegațiune. Filosofia lui Schopenhauer a influențat în mod deosebit viziunile asupra lumii a marilor gânditori universali, precum [Wagner](#), [Nietzsche](#), [Eminescu](#), și alții. E important de menționat faptul că toate operele izvorâte din puternica genialitate și, prin urmare, originalitate a filosofului german se disting prin o admirabilă limpezime și frumusețe de stil și studierea lor va fi întotdeauna de cea mai mare utilitate, indiferent de se primesc sau nu concluziile lor. Schopenhauer are o mulțime de opere importante și valoroase, însă una din cele decisive în înțelegerea subiectului propus rămîne a fi cartea “Aforisme asupra înțelepciunii în viață”, care aduce cititorilor o viziune deosebită asupra lumii și asupra noi înșine. În introducere el scrie următoarele : “*Înțelepciunea vieții o iau aici în înțelesul obișnuit al cuvîntului, fără vreo metafizică transcendentă. Vreau să vorbesc despre arta de a duce o viață pe cît se poate de plăcută și fericită.*”

Meditația filosofului începe de la sistemul împărțirii a deosebirilor în destinul oamenilor prin 3 fundamente:

1. **Ceea ce este cineva:** cuprinzînd personalitatea în înțelesul cel mai larg, care include sănătatea, puterea , frumusețea, temperamentul, caracterul moral, inteligența și dezvoltarea ei.
2. **Ceea ce are cineva:** incluzînd proprietatea și averea în orice înțeles.
3. **Ceea ce înfățișează sau reprezintă cineva:** sub acest cuvînt este știut că se înțelege tot ce este el în mintea altora, cum și-l reprezintă ceilalți, opinia lor despre el .

Schopenhauer, însă, din toate aceste trepte acordă prioritatea doar uneia – “*ceea ce este cineva*” și o leagă cu înțelegerea de a fi fericit. Acesta afirmă: “*Mult are de a face fericirea cu ceea ce suntem, cu individualitatea noastră, pe cînd mai adeseori se ține în seamă numai soarta noastră, numai ceea ce avem sau ce reprezentăm.*” În susținerea acestei idei vine și compatriotul său, renumitul scriitor și poet Wolfgang von Goethe cu următorul gînd: “*Popor, sluga și stăpîn, toți o spun în felul lor: cea mai mare fericire a omului este numai propria personalitate.*”

Să analizăm , deci, fiecare fundament în parte:

Despre ceea ce este cineva

Din menționate de mai sus, anume acest calificativ este primordial într-o personalitate după părerea lui Schopenhauer, pentru că “*totdeauna se naște întrebarea ce este cineva și, prin urmare, ce are prin sine însuși; căci individualitatea sa îl însoțește în orice timp și în orice loc și așterne culoarea ei peste toate întîmplările vieții. În toate și la toate omul se simte mai întîi pe sine însuși.*” Astfel, se poate concluziona faptul că calitățile umane personale joacă mereu un rol definitiv în viața noastră. Doar ele rămîn cu noi atunci cînd

diferite situații ne pun la încercare, pentru că ceea ce purtăm în suflet și în gând nu ne poate lua nimeni. Aristotel spunea *“Natura este eternă, nu împrejurările.”*, iar Schopenhauer scrie următoarele: *“Bunurile personale, precum este un caracter nobil, un cap deștept, un temperament fericit, o dispoziție voioasă și un trup bine organizat și sănătos sunt cele mai însemnătoare pentru fericirea noastră, din care cauză ar trebui să stăruim cu mult mai mult întru păstrarea și dezvoltarea lor decât întru dobândirea bunurilor materiale și a reputației.”*. În replicile sale ulterioare se află și primul component al fericirii: veselia. Anume această capacitate omenească poate face cu adevărat minuni. Ea schimbă viziunea pesimistă asupra lumii în cea optimistă și contribuie esențial la starea generală a organismului. Avem cu toții nevoia de a ne simți astfel pentru a pătrunde în esența vieții, de a ne bucura de orice, dar mai ales de faptul că existăm, că respirăm, că trăim azi și acum. Maestrul spune *“Această calitate singură poate înlocui orice altă avere, când ea însăși nu poate fi înlocuită prin nimic, [...] de aceea, dar, să primim veselia cu brațele deschise oricând se ivește, căci nu vine niciodată la vreme nepotrivită.”*. Filosoful mai accentuează deosebirea diferitor clase sociale la acest subiect și astfel, se observă că oamenii din clasele de jos, cele muncitoare par a fi cu mult mai veseli și mulțumiți decât din cele bogate și înalte, care au chipurile posomorâte. Acest fapt se explică prin contribuția neînsemnată a averii asupra veseliei. Schopenhauer vine și cu un sfat demn ne urmat. El afirmă *“Ar fi bine să căutăm mai întâi a ne păstra deplina sanatate, a cărei floare este veselia. Mijloacele pentru aceasta sunt cunoscute: să ne ferim de orice exces de desfănare, de toate emoțiunile violente și neplăcute, precum și de toată osteneala prea mare și neconținută a minții, zilnic cel puțin două ore de mișcare repede în aer liber. Fără mișcare nu putem fi sănătoși.”*. Regula principală pe care o înaintează este să ne aflăm mereu în mișcare, indiferent de locul aflării și ocupație. E interesantă comparația sa între interiorul și exteriorul organismului. El susține ideea că în interiorul acestuia totul se află în dinamică neîntreruptă: bătăile inimii, circulația sangvină prin vase, pomparea plămînilor, etc. Astfel, dacă organismul duce un mod sedentar de viață, face puțină mișcare, atunci se produce o dezechilibrare esențială în modul natural de a exista a acestuia. Prin urmare, cum spune el *“se naște o disproporție în toate privirile vătămătoare între liniștea de afară și neastîmpărul dinăuntru. Căci necurmata mișcare internă vrea să fie întrucîtva ajutată prin cea externă; iar acea disproporție ajunge a semăna cu starea nefirească în care uneori ne vedem silți să ascundem o emoțiune ce fierbe puternic în noi.”*

Arătîndu-ne prietenii fericirii, Schopenhauer nu uită și de dușmanii acesteia, care după părerea lui sunt: durerea și urîtul. Adevărul este că în timp ce ne depărtăm de unul din ei, ne apropiem de celălalt, și viceversa. Viața în sine însăși ne face să oscilăm între acestea. Cauzele apariției urîtului sunt nevoia și lipsa. Filosoful aduce următorul exemplu: *“De aceea vedem poporul de jos într-o luptă necurmată cu nevoia, așadar cu durerea, iar clasele bogate și înalte în luptă veșnică, adesea chiar disperată, cu urîtul.”* Acesta găsește o legătură strînsă între apariția urîtului și nivelul intelectual al omului. Odată cu degradarea mintală sau cu stoparea dezvoltării minții se produce gol sufletesc, care este considerat a fi adevăratul izvor al urîtului și este mereu setos de excitații externe, pentru a-și pune mintea și inima prin ceva mișcare. Cum afirmă însuși maestrul *“această goliciune sufletească deșteaptă dorul de adunări, petrecerile, plăcerile și luxul de tot felul ce pe mulți îi duce la risipă și pe urmă la sărăcie. De această răătăcire ferește mai sigur bogăția internă, bogăția minții; căci mintea, cu cît se apropie mai mult de eminență, cu atît lasă mai puțin loc urîtului.”* Din cele spuse, inteligența poate servi un scut de apărare contra urmărilor dăunătoare ale urîtului și ne poate feri de diferite primejdii, pierderi, risipiri. Maestrul pune în valoare importanța filosofiei în viața sa, care din spusele lui nu i-au adus folos din punct de vedere material, însă foarte mult l-a păzit de numeroasele rele.

Despre ceea ce are cineva

Este indiscutabil adevărul faptului că majoritatea umanității își direcționează dorințele spre acapararea banilor și că apreciază și iubesc aceștia mai mult de toate. Această tendință era prezentă cît pe timpurile secolului al XIX-lea, în perioada anilor de viață lui Schopenhauer, atît și în actualitate. Lupta pentru bani pare a fi devenit asemenea unei boli sau a unei pasiuni oarbe, care poate duce indirect la înnegrirea sufletului și diminuarea importanței valorilor omenești. La drept vorbind, susținerea faptului că banii aduc fericirea este efectul unei gândiri rătăcite. De fapt, bogăția face puțin pentru fericirea noastră, pentru că există mulți bogați care se simt nefericiți, deoarece sunt lipsiți de cultura veritabilă a minții, de cunoștințe, de adevărat interes asupra dezvoltării sale intelectuale. Filosoful adaugă la acest subiect următoarele *“Ceea ce ne mai poate da bogăția peste îndestularea trebuințelor reale și firești este de puțină însemnătate pentru adevăratul nostru bine; din contra, îl împiedică prin multele și neapăratele griji ce le aduce cu sine păstrarea unei averi prea mari. Totuși oamenii caută de o mie de ori mai mult a dobîndi bogăție decât cultura minții; pe cînd desigur ceea ce suntem face mult mai mult pentru fericirea noastră decât ceea ce avem.”*. Curioasă este următoarea constatare: de fapt, omul nu simte lipsa bunurilor pe care nu s-a gândit niciodată să le aibă, ci este

și fără de ele pe deplin mulțumit, pe când altul, deși are de o sută de ori mai mult, se simte nefericit, fiindcă îi lipsește ceva ce dorește. Astfel, Schopenhauer concluzionează următorul lucru: *“Fiecare are și un orizont propriu al limitelor, pînă unde există pentru el puțință să ajungă: pînă acolo i se întind și pretențiile. Cînd un obiect din cele ce se află înăuntrul acestor limite i se înfățișează așa încît să poată avea încrederea că-l va dobîndi, se simte fericit; din contra, se simte nefericit cînd greutățile ce le întîmpină îi rănesc această perspectivă. Ceea ce se află în afară din cele margini nici nu-l impresionează. De aceea cel sărac nu este tulburat de averea cea mare a bogatului, și pe de altă parte bogatul, care nu a izbutit într-o dorință a sa, nu se mîngîie cu celelalte multe ce-i sunt împlinite.”* Astfel, bogăția poate fi considerată un scop care nu va fi niciodată realizat pînă la sfîrșit. Ea seamănă cu apa de mare: cu cît o bei mai mult, cu atît îți crește setea. De aceea trebuie să avem o atitudine rece față de averea noastră, și să nu devenim dependenți de lucrurile materiale, care sunt trecătoare și ele. Concentrîndu-ne mult asupra bogăției avem riscul să ne îndepărtăm de plăcerile cele mai înalte, de cele spirituale. Așadar, e mai important să devenim bogați interior decît exterior.

Despre ceea ce reprezintă cineva

Mulți oameni nici nu-și dau seama cît de mare valoare au opiniile altora asupra personalității lor. Puțini au meditat asupra problemei date și doar unii au făcut concluzii obiective asupra acestui subiect. Dificultatea cea mare se află în atitudinea noastră față de noi înșine, și nu în atitudinea alora față de noi, cum crede majoritatea umanității. Filosoful spune *“Mai toți oamenii, în urma unei slăbiciuni deosebite a naturei, pun prea mult preț pe ceea ce reprezintă, adică pe existența lor în opinia altora, deși cea mai simplă reflecție ne-ar putea arăta că în sine însăși părerea altora, este fără însemnătate pentru fericirea noastră.”* De fapt, o dreaptă prețuire a ceea ce suntem în noi înșine și pentru noi înșine față de ceea ce suntem în ochii altora, va contribui mult la fericirea noastră. Căci aceste doua compartimente își au locul lor de acțiune în propria noastră conștiință, pe cînd opinia altora despre noi și reflecțiile ce le adaugă ei la opinia dată se petrec în mintea lor, și, astfel, locul lor de acțiune este o conștiință străină. Trebuie înțeles din toate aceste gînduri esențialul: conștiința străină poate conține atitudini greșite, viziuni false, convingeri subiective și dispreț, invidie față de alții. Probabil doar atunci cînd vom trece prin astfel de situații personal vom înțelege cu certitudine că *„cel ce pune mare preț pe opinia oamenilor le face prea multă onoare.”* Cînd opinia altora se află pentru oameni la un nivel foarte înalt ea poate influența fericirea noastră în direcția negativă și va fi mai bine într-o salvare a acesteia să ajungem cît mai devreme la concluzia că fiecare trăiește mai întîi în propria sa piele și nu în opinia altora și că, prin urmare, cum spune și Arthur Schopenhauer *“starea noastră reală și personală, precum se hotărăște prin sănătate, temperament, talente, venit, femeie, copii, prieteni, locuință, etc., este pentru fericirea noastră de o sută de ori mai importantă decît ceea ce le place altora să facă din noi. Eroarea contrară ne face nefericiți.”*

Ceea ce dorește să ne comunice și să pună în valoare marele gînditor este faptul că nimic nu este mai bine pentru propria personalitate decît un temperament liniștit și voios, izvorît dintr-o sănătate deplină, o minte luminată, vie, pătrunzătoare și dreaptă, o voință cumpătată și blîndă și în urma ei o conștiință curată. Anume în aceste calități și constă această formulă a fericirii absolute, pentru că toate luate împreună formează o adevărată armonie dintre trup și suflet. Nimeni nu este mai presus decît armonia cu tine însuși. Mai este importantă și dragostea ce o purtăm pentru viață, veselie, care învinge toată amărăciunea, propria atitudine față de noi înșine și nu cea străină. Noi singuri ne creăm soarta și doar noi suntem stăpîni pe ea. Astfel, trăind în secolul XXI, în amploarea lucrurilor materiale, dar cunoscînd cine suntem, prin ce anume ne facem diferți de alții și știind formula fericirii, putem afirma cu certitudine și profunda mîndrie că pășim sigur spre progres.

Bibliografie

1. Arthur Schopenhauer, *Aforisme asupra înțelepciunii în viață*, Editura Enciclopedică “Gheorghe Asachi”, Chișinău, 1994